28 Οκτωβρίου 2026

Οι άγιοι Τέσσερις Μάρτυρες του Ρεθύμνου (28 Οκτωβρίου 1824)

Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Συναξαριακές Μορφές

Οι Αγιοι Τέσσερεις Μάρτυρες Γεώργιος, Αγγελής,

Μανουήλ και Νικόλαος

Οι Άγιοι Τέσσερεις Μάρτυρες **Γεώργιος, Αγγελής, Μανουήλ και Νικόλαος** γεννήθηκαν και έζησαν στις Μέλαμπες Ρεθύμνου. ΄Ηταν όλοι τους έγγαμοι, ενάρετοι στο βίο και Κρυπτοχριστιανοί.

Χριστιανοί δηλαδή γνήσιοι, υποκρινόμενοι ότι είχαν ασπασθεί τον Μωαμεθανισμό. Κρυπτοχριστιανούς στα χρόνια της τουρκοκρατίας εκτός από την Κρήτη συναντούμε και στην Μ.Ασία, τον Πόντο, την Μακεδονία κ.α. Την κρυφή αυτή αλλά καλά φυλαγμένη χριστιανική τους πίστη όμως όλοι οι κρυπτοχριστιανοί ζητούσαν ευκαιρία να αποκαλύψουν σύμφωνα με την εντολή του Κυρίου «Ος δ’ αν ομολογήσει με έμπροσθεν των ανθρώπων ομολογήσω καγώ έμπροσθεν του Πατρός μου του εν ουρανοίς».
Γι’ αυτό και όταν το 1821 οι Έλληνες και οι Κρήτες πήραν τα όπλα ενάντια στους Τούρκους , πήραν μέρος και οι Τέσσερεις Μάρτυρες **«πολεμήσαντες γενναία υπερ πίστεως και πατρίδος»**. Το 1824 ως γνωστόν κατεστάλη η επανάσταση στην Κρήτη. Τότε και οι Τούρκοι συνέλαβαν τους Αγίους 4 Μάρτυρες και τους οδήγησαν στον **Μεχμέτ, Τούρκο Πασά** του Ρεθύμνου, ο οποίος προσπάθησε με υποσχέσεις να τους πείσει να επιστρέψουν στον Μωαμεθανισμό.
Η απάντηση όμως των Αγίων ήταν γενναία και σταθερή **«Εμείς χριστιανοί γεννηθήκαμε και χριστιανοί θα αποθάνομε»**. Η φρικτή φυλακή και τα βασανιστήρια μέχρι την τελική καταδίκη τους στον δι’ αποκεφαλισμού θάνατο ήταν η συνέχεια.
Στη θέση Μεγάλη Πόρτα του Ρεθύμνου στις 28 Οκτωβρίου 1824 οι Θείοι Μάρτυρες **«το αίμα αυτών εθελουσίως δια την του Κυρίου πίστιν εξέχεαν».**Τα ιερά τους λείψανα χριστιανοί ενταφίασαν πλάι στον Ι. Ν. του Αγίου Γεωργίου στα Περβόλια του Ρεθύμνου. Σήμερα ιερά λείψανα τους ευρίσκονται στην Ι.Μ Αρκαδίου, το Ρέθυμνο, τις Μέλαμπες, Αθήνα κ.α.
[youtube https://www.youtube.com/watch?v=C4HcDdbLo2U]
Ο ναός των αγίων Τεσσάρων Μαρτύρων στο Ρέθυμνο, στο σημείο της εκτέλεσής τους

Οι Αγιοι Τέσσερεις Μάρτυρες Γεώργιος, Αγγελής, Μανουήλ και Νικόλαος

Ο νέος τρίκλιτος ναός των Τεσσάρων Νεομαρτύρων Αγγελή, Μανουήλ, Γεωργίου και Νικολάου έχει οικοδομηθεί στη θέση παλαιότερων, ανατολικά της ομώνυμης πλατείας και κοντά στον χώρο του μαρτυρίου τους. Ο πρώτος ναός, που ήταν πολύ μεγαλύτερος, θεμελιώθηκε το 1905 από τον επίσκοπο Ρεθύμνης και Αυλοποτάμου Διονύσιο Καστρινογιαννάκη, αλλά δεν ολοκληρώθηκε ποτέ. Το 1947 κατεδαφίστηκε ως ετοιμόρροπος. Στη θέση του οικοδομήθηκε ένας πολύ μικρότερος ναός, ο οποίος επίσης κατεδαφίστηκε το 1972. Στην ίδια θέση οικοδομήθηκε ο σημερινός ναός, ο οποίος εγκαινιάστηκε στις 28 Δεκεμβρίου 1975. Το κεντρικό κλίτος είναι αφιερωμένο στους Αγίους Τέσσερις Μάρτυρες (28 Οκτωβρίου), το βόρειο στους Αγίους Τεσσαράκοντα Μάρτυρες (9 Μαρτίου) και το ν Μάρτυρες της Κρήτης (23 Δεκεμβρίου).

Οι Τέσσερις Νεομάρτυρες μαρτύρησαν το 1824 και καταξιώθηκαν αμέσως ως Άγιοι στη συνείδηση των Χριστιανών. Πολύ νωρίς, ίσως και από τον επόμενο χρόνο του μαρτυρίου τους, οι Ρεθυμνιώτες χριστιανοί τελούσαν λειτουργίες, αφιερωμένες στη μνήμη τους. Κι αργότερα τους αναγνώρισαν ως προστάτες της σύγχρονης πόλης.

Στο τέμπλο του ναού υπάρχουν εικόνες του Φώτη Κόντογλου, ο Ιησούς Χριστός, η

Παναγία, ο Ιωάννης ο Πρόδρομος και οι Τέσσερις Μάρτυρες, χρονολογημένες το 1955.
Σε περίτεχνη λειψανοθήκη, που βρίσκεται στο Ιερό Βήμα του ναού, φυλάσσονται οι τ[illegible]από τους Τέσσερις Νεομάρτυρες.

Η παλαιότερη γνωστή φορητή εικόνα των Αγίων Τεσσάρων Μαρτύρων φυλάσσεται στον Μητροπολιτικό ναό και είναι «Ποίημα Ιωάννου Φρανγκοπούλου Ζακυνθίου, 1836».
Στον υπόγειο χώρο του ναού υπάρχει το παρεκκλήσι του Οσίου Σάββα του Ηγιασμένου (5 Δεκεμβρίου), λειτουργεί ευρύχωρη αίθουσα διαλέξεων και άλλων δραστηριοτήτων.

Τι είναι οι νεομάρτυρες. Στο χριστιανισμό ονομάζονται «μάρτυρες» οι άνθρωποι που πεθαίνουν, επειδή αρνούνται ν’ αλλάξουν θρησκεία. Ο χριστιανισμός έχει εκατομμύρια μάρτυρες κάθε ηλικίας και φύλου, από την αρχή της ύπαρξής του μέχρι σήμερα. Όλοι οι μάρτυρες είναι άγιοι, επειδή αυτό που τους παρακίνησε στο μαρτύριο δεν ήταν κάποιος στενοκέφαλος φανατισμός, αλλά η αγάπη τους για το Χριστό.

Ονομάζονται «μάρτυρες» επειδή δίνουν τη μαρτυρία τους για τη χριστιανική τους πίστη, αλλά και επειδή υφίστανται «μαρτύρια» (θάνατο και πιθανόν βασανιστήρια, συχνά μάλιστα ιδιαιτέρως φρικιαστικά) στην προσπάθεια των διωκτών τους να τους κάνουν ν’ αλλάξουν πίστη. Η ονομασία αυτή υπάρχει στην Αγία Γραφή, όπου ο Χριστός προλέγει ότι οι χριστιανοί θα γίνουν «μάρτυρές Του» σε όλο τον κόσμο (Πράξ. 1, 8) και στη συνέχεια ο Πέτρος δίνει μαρτυρία για τον Ιησού ως Χριστό και Κύριο (Πράξ. 2, 14-36). Απευθυνόμενος ο Παύλος προς τον Ιησού κατά την προσευχή του στο Πράξ. 22, 17-21, χαρακτηρίζει τον άγιο Στέφανο «μάρτυρά Του» (στ. 20). Έτσι από την αρχή του χριστιανισμού ονομάζουμε «αγίους μάρτυρες» τους ανθρώπους που θανατώθηκαν για την πίστη τους στο Χριστό.

«Νεομάρτυρες» ονομάζουμε τους αγίους μάρτυρες που θανατώθηκαν για την πίστη τους τελευταίους αιώνες. Η εποχή της Τουρκοκρατίας για τον ελληνικό χώρο (περ. 1453 έως 1912, κατά περιοχές) είναι γεμάτη νεομάρτυρες. Πρόκειται κατά κανόνα για απλούς καθημερινούς ανθρώπους, ευσεβείς, που πιέστηκαν ν’ ασπαστούν το Ισλάμ από κάποιους φανατικούς μουσουλμάνους και, όταν αρνήθηκαν, συκοφαντήθηκαν στις οθωμανικές αρχές ότι δήθεν έβρισαν το

Μωάμεθ ή ότι υποσχέθηκαν να γίνουν μουσουλμάνοι και μετά υπαναχώρησαν και γενικά για «εγκλήματα» θρησκευτικού χαρακτήρα. Κάποιοι άλλοι συκοφαντήθηκαν με τον ίδιο τρόπο από προσωπικούς τους εχθρούς, ενώ κάποιες κοπέλες από μουσουλμάνους που τις ποθούσαν, ενώ εκείνες απέκρουαν τις ερωτικές τους προτάσεις. Υπάρχουν και κάποιοι που ασπάστηκαν το Ισλάμ για μερικά χρόνια και στη συνέχεια μετάνιωσαν, έκλαψαν νιώθοντας τον εαυτό τους προδότη του Χριστού, και, αφού προσευχήθηκαν και πήραν ευλογία κάποιου σοφού χριστιανού ιερέα, παρουσιάστηκαν στις οθωμανικές αρχές και διακήρυξαν πως είναι ξανά χριστιανοί.

Όλοι αυτοί –άντρες και γυναίκες– καταδικάστηκαν σε θάνατο. Πολλοί βασανίστηκαν πρώτα με απίστευτη αγριότητα (μήπως κι αλλάξουν πίστη) και τελικά αποκεφαλίστηκαν ή απαγχονίστηκαν ή ανασκολοπίστηκαν (παλουκώθηκαν, κοινώς «σουβλίστηκαν») ή γδάρθηκαν ζωντανοί ή κρεμάστηκαν στα τσιγκέλια (μεγάλα τσιγκέλια, πάνω στα οποία τους έριχναν και τους άφηναν καρφωμένους μέρες, ώσπου να ξεψυχήσουν) ή κάηκαν ζωντανοί. Μάλιστα η εκτέλεσή τους έγινε δημόσια, ως εορταστικό «θέαμα».

Σύγχρονο θεατρικό έργο με θέμα την ιστορία των Τεσσάρων Μαρτύρων, σε κρητική ποίηση του Ρεθυμνιώτη δασκάλου ειδικής αγωγής & θεατρικού συγγραφέα Γεωργίου Καλογεράκη

Θαυμαστά σημεία. Πολλοί νεομάρτυρες έλαβαν από το Θεό, μετά το θάνατό τους, μεγάλο θαυματουργικό χάρισμα, ενώ πολλών η εκτέλεση συνοδεύτηκε από θεϊκά σημεία, που έγιναν ορατά από χριστιανούς και μουσουλμάνους. Αυτά είναι που μας ενδιαφέρουν στο κείμενό μας.

Το πιο συνηθισμένο σημείο είναι ότι το σώμα του μάρτυρα φωτιζόταν από ουράνιο φως κάθε νύχτα για λίγο καιρό. Στο βιβλίο Νέον Μαρτυρολόγιον (εκδ. Αστήρ, 1993, σελ. 201-208), στο οποίο ο άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτηςσυγκέντρωσε κείμενα για νεομάρτυρες γραμμένα από ανθρώπους που είδαν με τα μάτια τους το μαρτύριό τους, αναφέρονται εμφανίσεις τέτοιου ουράνιου φωτός [...].

Το γιαταγάνι των αγίων Τεσσάρων Νεομαρτύρων

Το 1824 αποκεφαλίστηκαν στο Ρέθυμνο, μετά από βασανιστήρια, τέσσερις νέοι άντρες από το χωριό Μέλαμπες της επαρχίας Αγίου Βασιλείου. Ο Γεώργιος, ο Αγγελής, ο Μανουήλ και ο Νικόλαος. Συγγενείς μεταξύ τους, ήταν κρυπτοχριστιανοί, δηλαδή χριστιανοί που παρίσταναν τους μουσουλμάνους από το φόβο των φανατικών Τουρκοκρητικών (όπως πολλοί στην Κρήτη κατά την Τουρκοκρατία, καθώς είπαμε). Όταν όμως ξέσπασε η επανάσταση του 1821 (στην οποία η Κρήτη συμμετείχε ενεργά), εκδήλωσαν ανοιχτά τη χριστιανική τους ιδιότητα.

Συνελήφθησαν λοιπόν με την κατηγορία ότι ήταν μουσουλμάνοι που αρνήθηκαν την πίστη τους, οδηγήθηκαν πεζοί στο Ρέθυμνο, δικάστηκαν και βασανίστηκαν. Αφού διακήρυξαν την πίστη τους με τα λόγια «Γεώργιος εγεννήθηκα, Γεώργιος θα ποθάνω», «Αγγελής εγεννήθηκα» κ.τ.λ., αποκεφαλίστηκαν ως δημόσιο θέαμα στις 28 Οκτωβρίου 1824. Οι χριστιανοί έθαψαν τα σώματά τους στην αυλή του ναού του αγ. Γεωργίου, στα Περιβόλια, που είναι σήμερα νεκροταφειακός ναός, και τις νύχτες έβλεπαν στον τάφο τους φως «σαν από αναμμένες λαμπάδες». Ο λαός τους τίμησε αμέσως ως αγίους και σήμερα στον τόπο του μαρτυρίου τους στέκει προς τιμήν τους περικαλλής ναός. Εορτάζουν στις 28 Οκτωβρίου.

Την ημέρα του αποκεφαλισμού τους όμως, ο Τούρκος δήμιος πήγε στο σπίτι του και σκούπισε το ματωμένο γιαταγάνι του με μια πετσέτα. Η τυφλή μητέρα του, χωρίς να έχει ιδέα για τα γεγονότα, άγγιξε την πετσέτα και αιφνιδίως επανήλθε το φως της! Ρώτησε το γιο της για την προέλευση του αίματος και, όταν έμαθε για τη σφαγή των μαρτύρων, του είπε: «Να ξέρεις πως αυτοί οι άνθρωποι ήταν άγιοι».

Έτσι εκείνη η μουσουλμανική οικογένεια φύλαξε το γιαταγάνι ως ιερό κειμήλιο. Πέρασε από χέρι σε χέρι και, εκατό χρόνια μετά, όταν έφευγαν οι μουσουλμάνοι με την ανταλλαγή των πληθυσμών, κάποιος απόγονός τους το παρέδωσε σε χριστιανικά χέρια. Σήμερα φυλάσσεται στον ιερό ναό του αγίου Νικολάου στη Σπλάντζια, μέσα την παλιά πόλη των Χανίων, όπου οι τέσσερις άγιοι τιμώνται με ιδιαίτερη λαμπρότητα.

Απολυτίκιον

Ήχος δ’.

Της Κρήτης γεννήματα και Λάμπης θρέμματα, τους τετραρίθμους Νεομάρτυρας ανευφημήσωμεν, Γεώργιον, Αγγελήν, Μανουήλ και Νικόλαον, ούτοι γαρ δια πίστιν του Κυρίου σφαγέντες, το αίμα αυτών εθελουσίως εν τη Ρεθύμνη εξέχεαν, διο και παρρησίαν έχοντες προς Χριστόν, πρεσβεύουσιν αεί, υπέρ των ψυχών ημών.

Οι Αγιοι Τέσσερεις Μάρτυρες Γεώργιος, Αγγελής, Μανουήλ και Νικόλαος

Οι Άγιοι 4 Μάρτυρες οι εν Κρήτη-Γεώργιος, Μανουήλ

Οι Άγιοι 4 Μάρτυρες οι εν Κρήτη-Γεώργιος, Μανουήλ

Πηγές: o-nekros.blogspot.gr – saint.gr